

جشنواره کن از منظر حکمرانی و سیاست گذاری سینما

نویسنده:

محسن بیستانی

سرشناسه: عنوان و نام پدیدآور: جشنواره کن از منظر حکمرانی و سیاستگذاری سینما / نویسنده محسن بیسادی؛ ویراستار شیدا محمد طاهر. تهران: بنیاد سینمایی فارابی، ۱۴۰۲.

مشخصات نشر: مشخصات ظاهری: شابک: وضعیت فهرست نویسی: یادداشت: موضوع:

۱۹۵ ص: جدول
۴-۵۵-۲۷۳۹-۹۶۴-۹۷۸

فیبا
کتابنامه: ص: [۱۸۹]-۱۹۵.
جشنواره فیلم کن -- تاریخ
Cannes Film Festival -- History
جشنواره های فیلم -- فرانسه -- کن
Film festivals -- France -- Cannes
جشنواره های فیلم -- فرانسه -- کن -- تاریخ
Film festivals -- France -- Cannes -- History
جشنواره های فیلم -- جنبه های سیاسی
Film festivals -- Political aspects

بنیاد سینمایی فارابی
۱۹۴۲۴۳/۱۹۹۳ PN
۴۳۰۷۹۴۴۹۴۱/۷۹۱
۹۴۷۸۲۶۲

ناسه افزوده:
رده بندی کنگره:
رده بند - نویسی:
شماره کتابشناختی ملی:

جشنواره کن از منظر حکمرانی و سیاستگذاری سینما

نویسنده: محسن بیسادی

مدیر مرکز انتشارات، آموزش و پژوهش: حیدر، ابشیری فراز

ویراستار: شیدا محمد طاهر

طراحی جلد و یونیفرم: آژانس رسانه ای آرایه

صفحه آرا: امین سوهانی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مؤسسه فرهنگی هنری مشعر

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۴۰۳

قیمت: ۱۵۰,۰۰۰ تومان

شابک: ۴-۵۵-۲۷۳۹-۹۶۴-۹۷۸

شابک دوره: ۵-۵۸-۲۷۳۹-۹۶۴-۹۷۸

نشانی: تهران خیابان ولیعصر بالاتر از پارک ساعی ترسیده به توانیر

نیش کوچه لنکران پلاک ۲۴۵۴

تمام حقوق متعلق به بنیاد سینمایی فارابی و محفوظ است.
تلفن: ۸۸۲۰۸۹۰۳

فهرست

سخن ناشر

۹

مقدمه

۱۳

فصل ۱. تاریخچه جشنواره کن

۱۷

۱۹۳۹: نخستین رویدادی که برگزار نشد!

۱۸

۱۹۴۶: نخستین جشنواره بعد از جنگ جهانی دوم

۲۱

۱۹۴۷: تأسیس مرکز ملی سینما

۲۳

دهه ۵۰: زرق و برق، سانسور و جنگ سرد

۲۴

دهه ۶۰: سال های مالرو

۲۸

چیزی بین هنر و صنعت

۳۰

می ۶۸: شورش به صحنه می رود

۳۱

دهه ۷۰: حک کردن یک هویت جدید

۳۵

دهه ۸۰: دوره مدرن

۳۷

یک کاخ جدید برای یک دوره جدید

۳۸

دهه ۹۰: جهان روی صفحه نمایش

۳۹

۱۹۹۷: پنجاهمین سالگرد جشنواره

۴۱

قرن ۲۱: هزاره جدید

۴۲

۲۰۲۰، یک سال ویژه برای کن

۴۶

یک انتخاب ویژه

۴۷

یک بازار «مارشه دو فیلم» آن لاین

۴۷

سه روز «کن ویژه»

۴۷

۲۰۲۲: هفتاد و پنجمین سالگرد

۴۸

نقش مکان جشنواره در موفقیت آن

۴۹

کن به عنوان یک نامکان جهان شهری: سفر به ریویرا در قرن نوزدهم

۵۱

کن به عنوان مکان مردم شناسی: باغبانان و هنرمندان در ریویرای فرانسه

۵۲

۵۷	فصل ۲. جشنواره کن از منظر آمار و ارقام
۵۸	افراد حاضر در جشنواره و بازار فیلم کن
۵۸	۱. متخصصان و شرکت کنندگان در جشنواره و بازار کن
۶۱	۲. احساس افراد نسبت به کن و معنای کن در ذهن آن ها
۶۳	جایگاه کن در میان دیگر جشنواره ها
	مقایسه جشنواره های موفق از جهت تعداد کشورهای اکران کننده فیلم های نامزد شده در آن
۶۳	جشنواره ها
۶۴	مقایسه جشنواره های موفق از جهت میزان اکران فیلم های نامزد شده آن ها در آمریکا
۶۵	مقایسه جشنواره های موفق از جهت میزان اکران فیلم های نامزد شده آن ها در بریتانیا
۶۶	اثر کیفیت یک فیلم نامزد شده در جشنواره های معتبر بر شانس موفقیت آن در توزیع
۶۸	میزان موفقیت فیلم های کن در بازارهای جهانی
۶۸	میزان اکران نامزد های کن در سینما های بریتانیا و آمریکا
۶۹	فاصله زمانی از نامزد شدن در جشنواره کن تا اکران در سینما های بریتانیا و آمریکا
۷۰	تعداد سینما های آمریکایی که نامزد های کن را نمایش می دهند
۷۱	مقایسه بازار های اصلی فیلم از منظر حضور فعالان صنعت فیلم در آن ها
۷۲	فیلم های منتخب در بخش های مختلف جشنواره کن
۷۲	مضامین پرتکرار در فیلم های نامزد شده در کن
۷۳	ژانر فیلم های نامزد شده در بخش «رقابت» جشنواره کن
۷۴	زبان فیلم های بخش «رقابت»
۷۵	درصد فیلم های به زبان اصلی کشور سازنده در بخش «رقابت»
۷۶	سهم کشورهای مختلف از نامزد های بخش «رقابت»
۷۷	تعداد فیلم های بلند در جشنواره کن
۷۸	تعداد فیلم های بلند در بازار کن
۷۹	سهم کشورهای مختلف از فیلم های بازار کن
۸۰	سهم زبان های مختلف از فیلم های بازار کن
۸۱	ژانر فیلم های حاضر در بازار فیلم جشنواره کن
۸۲	تعداد فیلم های کوتاه در جشنواره کن

۸۳	سهم قاره‌های مختلف از فیلم‌های کوتاه جشنواره کن
۸۴	توزیع فیلم‌های کوتاه جشنواره کن در کشورهای مختلف
۸۵	سهم کشورهای مختلف از برندگان جایزه دوربین طلایی کن
۸۶	سهم کشورها از مجموعه جوایز کن
۸۷	پوشش خبری جشنواره کن

فصل ۳. بنیان‌گذاران و مالکان ۸۹

۹۳	فصل ۴. ساختار و بخش‌های جشنواره
۹۴	۱. ساختار جشنواره کن
۹۹	۲. بخش‌های جشنواره کن
۹۹	بخش‌های اصلی
۱۰۵	بخش‌های موازی
۱۱۲	کنفرانس‌های مطبوعاتی
۱۱۳	فرش قرمز
۱۱۴	مهمانی‌ها
۱۱۴	دسترسی به بخش‌های مختلف جشنواره

فصل ۵. جایگاه و جانمایی نسبت به سایر اجزای نظام حکمرانی ۱۱۵

فصل ۶. مدل تأمین مالی ۱۱۷

فصل ۷. رویکردهای محتوایی ۱۲۱

۱۴۹	فصل ۸. کارکردهای جشنواره کن در نظام حکمرانی سینما
۱۵۰	کارکردها
۱۵۲	ابزارها

۱۵۴	شرح تفصیلی تحقق کارکردهای جشنواره کن در نظام حکمرانی صنعت سینما
۱۵۴	ابزارهای سیاست‌گذاری
۱۶۲	ابزارهای ارائه خدمت
۱۶۵	ابزارهای تسهیل‌گری
۱۶۸	ماتریس کارکردی- ابزاری جشنواره کن در حکمرانی صنعت سینما

۱۶۹	فصل ۹. سوگیری‌های ایدئولوژیک و سیاسی
۱۷۵	جشنواره کن و رویکرد استعماری هالیوود

۱۸۹	منابع
-----	-------

سخن ناشر

سینما به طور کلی واجد کارکردهای متعدد فرهنگی و اجتماعی، همچون انتقال ارزش های فرهنگی، بازنمایی و نقد مسائل اجتماعی و کنش دهنده ان سازی است و می تواند به عنوان بازوی کمکی حاکمیت در حل مسائل مربوط به حوزه های فرهنگی و اجتماعی نقش مهمی ایفا کند. به عبارت دیگر، سینما این قابلیت را دارد که به طرح مسئله و ارائه راه حل در حوزه های مهم فرهنگی، اجتماعی، سیاسی بپردازد و بر اساس توانایی اثرگذاری عمیقی که می تواند با استفاده از ابزار هنر بر مخاطباناش داشته باشد، به کاهش معضلات جامعه کمک کند.

سینما علاوه بر این که خود یک حامل فرهنگی مهم است، به نژله پیشرانی برای سایر محصولات رسانه ای صوتی-تصویری نیز تلقی می شود. بسیاری از استعداد های سینمایی به سایر حوزه های رسانه ای نیز راه می یابند و بسیاری از فیلم های سینمایی منبع الهامی برای محصولات رسانه ای دیگر می شوند و البته این تعامل به شکل معکوس نیز برقرار می شود.

با توجه به این کارکردها، می توان گفت این هنر-صنعت نقش مهمی در نظام حکمرانی فرهنگی و اجتماعی کشورها و نیز حکمرانی فرهنگی جهانی ایفا می کند. به عنوان نمونه، همواره یکی از ابزارهای مهم غرب در سلطه و تهاجم فرهنگی نسبت به دیگر کشورها، استفاده از فیلم و سینما به عنوان حامل های فرهنگی بوده است. اثرات فرهنگی و اجتماعی مهم سینما و نقش بی بدیل آن در نظام حکمرانی فرهنگی و اجتماعی سبب می شود مطالعه ابعاد حکمرانی و سیاست گذاری در مورد آن ضرورت یابد. با این حال، مطالعات تفصیلی چندانی در این زمینه وجود ندارد. بسیاری از مطالعات انجام شده بر ابعاد هنری، رسانه ای و فرهنگی این هنر-صنعت استوار است و فهم آن به عنوان یک مقوله مهم در نظام حکمرانی کمتر مورد توجه قرار گرفته است. مطالعه نظام حکمرانی و سیاست گذاری سینما در کشورهای مختلف می تواند به شکل گیری ادبیات

حکمرانی و سیاست‌گذاری در مورد سینمای ایران کمک شایانی کند و منشأ ایده‌های سیاستی بدیع و نوآورانه‌ای قرار گیرد که البته باید با اقتضائات فرهنگ اسلامی-ایرانی نیز سازگار باشد. در همین راستا، پژوهش حاضر به مطالعه نظام حکمرانی و سیاست‌گذاری سینما در چهار کشور آمریکا، انگلستان، ترکیه و چین می‌پردازد. هم‌چنین به علت نقش راهبردی جشنواره‌ها در حکمرانی سینما، جشنواره‌کن و جایزه‌اسکار نیز مورد مطالعه تفصیلی قرار گرفته‌اند. هدف اصلی این طرح پژوهشی، مطالعه و ارائه گزارشی توصیفی از حکمرانی و سیاست‌گذاری سینما در برخی از مهم‌ترین کشورهای جهان است. نهادها و سازمان‌های مختلفی به صورت مستقیم یا غیرمستقیم در زمینه حکمرانی و سیاست‌گذاری سینما، ایفای نقش می‌کنند که عبارت‌اند از:

۱. نهادهای حاکمیتی سیاست‌گذار

۲. نهادهای حاکمیتی تنظیم‌گر

۳. نهادهای حاکمیتی تسهیل‌گر، یادارای شأن ارائه خدمت

۴. جشنواره‌ها (اعم از حاکمیتی و غیرحاکمیتی) که کارکردهای حکمرانانه یافته‌اند.

در هر یک از چهار کشور مورد مطالعه، مهم‌ترین نهادهای بازیگر در عرصه حکمرانی سینما، از منظر مؤلفه‌های مرتبط با حکمرانی و سیاست‌گذاری، صنعت سینما مورد بررسی قرار گرفته‌اند و نتیجه در قالب یک سند توصیفی برای هر کشور ارائه شده است. مطالعه کشورها بر اساس مؤلفه‌هایی همچون موارد ذیل صورت گرفته است: تاریخچه صنعت سینما در آن کشور، اطلاعات توصیفی یا آماری از وضعیت صنعت سینما در آن کشور، ساختار حکمرانی و نهادهای دخیل در حکمرانی سینما در آن کشور، قوانین و مقررات حاکم بر صنعت سینما در آن کشور، رویکردها و سیاست‌های کلان حاکم بر نظام حکمرانی سینما در آن کشور، ارتباط صنعت سینمای آن کشور با بازارهای جهانی و معرفی اجمالی جشنواره‌های مهم سینما در آن کشور.

در مطالعه جشنواره‌کن و جایزه‌اسکار، مؤلفه‌هایی همچون «تاریخچه جشنواره»، «ساختار سازمانی»، «جایگاه و کارکردهای آن در نظام حکمرانی»، «مدل تأمین مالی سازمان»، «رویکردهای محتوایی» و «سوگیری‌های ایدئولوژیک و سیاسی» مورد بررسی قرار گرفته است.

پژوهش حاضر اولاً از جهت «منظر مطالعه» (مطالعه ابعاد حکمرانی و سیاست‌گذاری) و ثانیاً از جهت «موضوع مطالعه» (مطالعه حکمرانی سینما در کشورهای خارجی که صاحب تجربه طولانی هستند، ولی پژوهش‌گران ایرانی به تبع غفلت کلی از موضوع حکمرانی سینما، کمتر به آن‌ها پرداخته‌اند) می‌تواند بدیع و نوآورانه تلقی شود، زیرا همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، عمده

مطالعات سینما در جمهوری اسلامی ایران بر ابعاد فرهنگی، هنری و اجتماعی سینما تمرکز دارد و مسئله حکمرانی و سیاست‌گذاری سینما کمتر مورد توجه بوده است. غفلت از این منظر سبب می‌شود حاکمیت جمهوری اسلامی ایران نتواند حکمرانی مناسبی را در این عرصه رقم بزند و به همین علت به جای آن که صنعت سینما یک فرصت برای نظام حکمرانی فرهنگی باشد، گاهی به تهدیدی برای آن تبدیل می‌شود. هم‌چنین به علی، از جمله فقر دانش حکمرانی در این عرصه، سینمای ایران نتوانسته نقش مهمی در توسعه گفتمان انقلاب اسلامی به خارج از مرزهای ایران داشته باشد.

حکمرانی و سیاست‌گذاری هنر-صنعت سینما در ایران فاقد منطق و چارچوب کارکردی-نهادی مطلوب است. علاوه بر چالش‌ها و نقصان‌های درون‌نهادی همچون ابهام مأموریت‌ها و فریبهی ساختاری که اثربخشی و کارایی برخی نهادها را با اختلال مواجه کرده، فقدان نقشه جامع کارکردی-نهادی و نیز تشتت و تعارض بین‌نهادی، به مشکلات افزوده است. مطالعه و بررسی حکمرانی و سیاست‌گذاری صنعت سینما در کشورهای مختلف جهان، می‌تواند به شکل‌گیری ایده‌های نوآورانه برای بهبود و ارتقای عملکرد نهاد‌های سینمایی ایران کمک شایان توجهی کند. این مسئله هم در مورد مسائل درون‌نهادی و هم در مورد شیوه تعامل نهادها با یکدیگر و نیز جایگاه آن در نقشه جامع نهادی کشور در حوزه سینما اهمیت دارد. به همین دلیل، مطالعه کشورهای مختلفی که ایده‌ها و نظام‌های حکمرانی متفاوتی دارند، ضروری است. در پژوهش حاضر تلاش شده کشورها و جشنواره‌های مورد مطالعه به صورت متنوع انتخاب شوند تا با ایده‌های مختلف حکمرانی و سیاست‌گذاری سینما آشنایی بیشتری حاصل شود؛ ایده‌هایی که بر گفتمان‌های فرهنگی و ایدئولوژیک متفاوتی تکیه دارند و به دنبال اهداف متفاوتی نیز هستند.

این پژوهش و پژوهش‌های مشابه آن هم‌چنین می‌توانند به شکل‌گیری ایده‌هایی برای ترسیم وضع مطلوب نهادی در ایران (و در صورت نیاز، بازطراحی نهادی در برخی بخش‌ها) کمک کنند و منشأ ایده‌های پژوهشی دیگری نیز واقع شوند.

بدین وسیله از زحمات و حسن همکاری همه عزیزانی که در به فرجام رسیدن این مجموعه تلاش کرده‌اند، صمیمانه قدردانی می‌کنم.

حمیدرضا بشیری‌فراز

مدیر مرکز انتشارات، آموزش و پژوهش بنیاد سینمایی فارابی

جشنواره کن پس از تلاش‌های ناموفقی که از سال ۱۹۳۹ شروع شده بود، نهایتاً در سال ۱۹۴۶ نخستین دوره خود را برگزار کرد و از آن زمان تاکنون به عنوان یکی از مهم‌ترین جشنواره‌های سینمایی دنیا به کار خود ادامه داده است. این جشنواره از سال ۲۰۱۸ به مدت ۱۲ روز در نیمه دوم ماه می برگزار می‌شود. بخش‌های اصلی جشنواره در تفرج‌گاه کراوزت^۱ و بخش‌های موازی آن در مکان‌های دیگری برگزار می‌شود. مأموریت جشنواره کن در طول همه سال‌هایی که از تأسیس آن می‌گذرد، ثابت مانده است؛ در معرض توجه قرار دادن فیلم‌های سینمایی و افزودن به شهرت و اعتبار آن‌ها. جشنواره این کار را با این هدف انجام می‌دهد که به توسعه صنعت سینما کمک کند، موجب رونق آن در سراسر جهان شود و در سطح بین‌المللی از سینما تجلیل کند.

«انتخاب رسمی»^۲، به انتخاب فیلم‌ها از سوی جشنواره در بخش‌های اصلی آن اشاره دارد، در خدمت برجسته کردن «تنوع» است که جزئی از طبیعت سینما به حساب می‌آید. برجسته‌سازی تنوع از طریق توجه به رویارویی ختلف سینمایی اتفاق می‌افتد که هر کدام هویت متمایز خود را دارند. فیلم‌هایی که نماینده سینمای هنری هستند و در عین حال مخاطب گسترده‌ای دارند، در بخش «رقابت»^۳ ارائه می‌شوند. بخش «یک نگاه خاص»^۴ روی آثاری تمرکز می‌کند که هدف اصلی دارند، از ظرافت‌های هنری برخوردارند و هر چه فیلم و عوامل آن اکنون زیاد شناخته شده نیستند، اما ظرفیت شکوفا شدن را دارند. انتخاب رسمی هم چنین شامل بخش‌های «خارج از رقابت»^۵، «نمایش‌های ویژه»^۶، «نمایش‌های نیمه شب»^۷، فیلم‌های مهم تاریخی که در بخش «کلاسیک کن»^۸ نمایش داده می‌شوند و منتخب «بنیاد سینما»^۹، فیلم‌های ارسال شده از مدارس فیلم‌سازی است. نکته مهم این است که این انتخاب‌ها هم از نظر حرافیت و هم از نظر جغرافیایی متوازن و معرف سینمای زمان خودشان هستند.

1. Croisette

2. Official Selection

3. Competition

4. The Un Certain Regard

5. Hors Compétition

6. Séances Spéciales

7. midnight screenings

8. Cannes Classics

9. Cinéfondation

مهم‌ترین و در عین حال دیده‌نشده‌ترین کار از سوی «شکارچیان افراد شاخص»^۱ انجام می‌شود که در سراسر جهان و جشنواره‌ها جست‌وجو می‌کنند تا آینده‌دارترین کارگردان‌ها را بیابند.

با این‌که کن از ابتدارویکردی نخبه‌گرا داشته و این جشنواره تنها پذیرای افراد حرفه‌ای در بخش‌های مختلف بوده است، اما به مرور تلاش کرده گام‌هایی را برای بهبود دسترسی به علاقه‌مندان سینما بردارد. برای مثال، از سال ۲۰۱۲، فیلم افتتاحیه هم‌زمان با نمایش آن در کن، در سینماهای فرانسه اکران و هم‌چنین مراسم افتتاحیه در سینماها پخش شد تا تماشاگران بتوانند شب آغاز جشنواره را به صورت زنده دنبال کنند. هم‌چنین بخش «سه روز در کن» در سال ۲۰۱۸ آغاز به کار کرد و نشان داد که تلاش برای ایجاد عشق به سینما نیز بخشی از مأموریت‌های جشنواره است. این طرح شامل دعوت از جوانان ۱۸ تا ۲۸ به رای شروع و پایان جشنواره است تا آن‌ها فیلم محبوبشان را از میان فیلم‌های «انتخاب رسمی» انتخاب کنند. این بخش آن قدر موفق بود که به یک رویداد سالانه تبدیل شد. در سال ۲۰۱۹، بخش «ساز و ساز کن» به جزئی از برنامه «هواداران سینمای کن»^۲ تبدیل شد تا بیش از هفت هزار طرفدار را در سینماهای خود پذیرایی کند.

اعتبار و ماندگاری کن به یک راز حرفه‌ای بسیار پیچیده ارتباط دارد. جشنواره ضمن حفظ ارتباط محکم با گذشته خود، آماده پذیرش مفاهیم جدید و بدیع است. این پویایی است که همیشه جشنواره کن را به بازتابی واقعی از زمان خود تبدیل کرده است. (FREMAUX, n.d.).

www.kytab.ir

افصل ۱۱

1. head hunters

2. Cannes Cinephiles